

03. ASDAL VEJRMØLLE

Arkiv reg. no.: 16.05.16

ASDAL SOGN, VENNEBJERG HERRED

HJØRRING AMT

Vindmølle/ + ⚓

Matr. no.:

Synonym:

Foto:

Kort snit:

Film/ neg. no.:

Fredning:
andet:

Alment iøvrigt:

Nuv. ejer:
adresse:

Registrant: BERTIL LARSEN

dato: JANUAR 1999

Bertil Larsen
DK-8260 VIBY J.

09
3 of 88

Supplerende oplysninger:

(Asdal Vejrmølle syntes at have haft synonymet: Horne Mølle).

- efter Ingvar Mølbjergs, Telling, optegnelser 1989:

- - - I matriklen 1688 er anført en Weirmølle - ny matr. 80 i Asdal sogn, Vennebjerg herred, - beliggende i Horne by. Møllen ses ansat til mølleskyld 1-4-3-0, og for tilliggendet: 0-4-1-1.

Det var en stubmølle, og ved ombygningen til holl. vindmølle i 1856, fandt man en bjælke med aarstallet 1442, som maa være byggeaaret.

De første vejrmøller kom til landet o. 1200, saa maaske er det mølle no. 2 paa stedet. Den første kan være nedbrændt under bondeoprøret 1441.

Det er A.P.Gaardbo, der bringer oplysningen om det fundne aars-tal, og sagnet fortæller, at denne mølle var meget gammel og bygget af tømmer fra SAdal Skov. Den tilhørende bondegaard hedder Horne Møllegaard, og der ligger stadig en gaard af dette navn paa stedet. Den oprindelige gaard bestod af to paralelle længer. Den blev sidst i forrige aarhundrede udbygget til en fire-længet gaard.

Brandforsikring: Gaard Horne Møllegaard, ejer Jens Sørensen.
a. Stuehus 23 alen. 800 Rdl.. b. Laden 500 Rdl.

Blandt de faa dokumenter, der er bevaret fra Asdal godsarkiv, som ved skæbnens gunst er bevaret, er et fæstebrev paa Asdal Veirmølle af 1764:

" - Paa Højvelbaarne herskaber, Deres excellence, Statholder Herr Christian Rantzau, Greve til Asdal, Hummelose, Rosenvold, Herre til Brahesborg, Voldborg, Krastrup(?) og Gundested. p.p. Ridder af Elefanten. Hans Kgl. Majestæts Højtstaaende Geheime-Commerceraad, Kammerherre, Stiftsbefalingsmand over Fyn og Langeland, deres vegne:

Fæstebrev paa Asdal Weirmølle.

(- dette fæstebrev tilføjet mrk. bilag 6 & 7 i det følgende).

Chr. Steffensen Højer var uddannet paa Asdal skriverstue, og tjente paa Asdal som Skriverkarl, da han blev belønnet med fæstet af møllen, og fik løfte om Birkedommerembedet. Samme aar ægtede han Mette Lisbeth Bønsdorff, en degnedatter fra Tornby. Hun havde paa grev Chr. Rantzau's foranledning faaet en fornem opdragelse, og som bryllupsgave gav han hende et flot udstyr,

deriblandt nogle lagner med hendes navn under det grevelige vaaben (!!!). Disse lagner nedarvedes i slægten gennem flere generationer.

1775 blev et begivenhedsrigt aar i møllegaardens historie. Den 27. Januar blev Birkedommer Chr. S. Højer begravet, 52 aar gl. uden prædiken. Samme aar (1775), den 29. September blev hans enke, **Mette Lisbeth Bønsdorff** trolovet til enkemand **Pder Christensen** fra Horne Nørgaard, og den 22. Oktober samme aar fødte hun sønnen **Christian Højer Pedersen**.

Det er givet, at der er blevet talt paa fingrene, og at man er naaet frem til, at der knap var gaaet 9 maaneder fra Birkedommerens død til enkens nedkomst!.

Dette punkt har voldt slægtens genealoger en del hovedbrud. Jens Frie(s??), der er af Højer-slægten, har skriftligt givet udtryk for, at det var Chr. Højer, der var barnefader, uagtet at forældrene havde et tiaarigt barnløst ægteskab bag sig. Sønnen skulle saa snerere være lyst i kuld og køn af Peder Christensen. Dette er imidlertid løse paastande, - sikkert fremsat af misforstaaet slægtssolidaritet. Sønnen fik da ogsaa i daaben navnet: **Christian Højer Pedersen**. En anden slægtsforsker mener, at Mette Lisbeth havde haft en kærlighedsaffære med en mand, som ikke kunne gifte sig med hende, og at giftemaalet med Peder Christensen, var kommet i stand, for at barnet kunne blive døbt som ægtefødt. Her var det trolovelsen, der blev indgaaet en maaned før fødslen, der var afgørende.

Mette Lisbeth var meget afholdt, og det ser da heller ikke ud til, at hun har mistet i agtelse i forbindelse med de føromtalte forhold. Hun havde i 10 aar været Husjomfru hos den pietistiske pastor **Hans Mølmark**. Dette var baggrunden for, at hun ofte benyttedes som barnefadder, og hun naaede at blive Gudmoder til 154 børn!!!.

Aaret 1777 fødtes datteren **Lisbeth Kirstine**. Ægteskabet har næppe været lykkeligt. 2. Pinsedag (1777) døbes uægte barn **Johanne**, moder. **Anne Sørensdatter**, - udlagt barnefader, gift mand **Peder Nørgaard*** i **Vejrmøllen**, hos hvem hun da tjente. Teste Ecclesia: - hvilket vil sige, at de begge maatte staa offentlig skrifte.....

* **Peder Nørgaard** syntes at have baaret efternavnet: **Christensen**. (tilføjet)

Peder N. Christensen har næppe været udlært møller, og da han døde, var baade møllen og landbruget i forfald. Boet var negativt, saa der var ikke noget at fordele blandt arvingerne.

Ulykke i møllen.....

Møllen var en trang arbejdsplads og ulykker kunne indtræffe. I et dødsnotat i Horne Kirkebog fortælles der om en dødsulykke i **Horne Vejrmølle** i 1784. 24. Søndag eft. Trinitatis (21. Nov.) begravnes **Christen Christensen Nørgaard** i Horne, 58 aar gl. uden prædiken. Blev den 01. November med et ihjelslagen i **vejrmøllen**

af den øverste møllesten, som var bragt til at staa paa højkant, og skulle nu videre sænkes ned for at bildes, da den salig afdøde til den ende drev med en staaerstang den ene kile fra stenen, hvorved den faldt paa hans hovedisse og gav ham et saa haardt slag, at han med et segnede død ned og gav i faldet et alene et gisp, men ikke mindste ord fra sig, bevægede og ikke heller haand eller fod, ligger begravet tæt ved kirken paa den søndre side lige ud for det nederste søndre vindue paa kirken, og blev der af præsten i henseende til hans pludselige og beklagelige dødsmaade ej alene holden en kort tale ved graven over ham, men endog siden af prædikestolen tagen anledning af dagens tekst til at opmuntre menigheden til stedse at holde sig bered mod dødens komme.....

Den forulykkede var broder til Peder Christensen i Vejrmøllen.

Det er pastor ??-arberg, vi skylder denne beretning. Han var præst i Horne-Asdal 1773-86, og har et meget daarligt ry. Det hedder om ham, i den af Friis digtede præstevise; " - Herr Søren ??arbergs rygte her/ det allerbedste ikke er/ hans hustru var en arrig drage/ Gud fri os for en saadan mage...".

Det hedder videre, at de slette familieforhold skyldtes ham selv, og at han var en raa og ildesindet natur. I høstens tid arbejdede han selv med. En dag, da han forkede neg op i marken, holdt han et neg op med forken, idet han udbrød: " Skam faa Vor Herre, der giver præsten saa vag en Rug!". Han var saa daarlig til at prædike, at menigheden ikke mente, han havde studeret.

Skifte efter afdøde møller Peder Christensen i Asdal Mølle:
(uddrag)

Anno 1797, den 29. December, mødte udi Asdal Vejrmølle Søren Hillerup fra Asdal (gods), for ifølge anmeldelse af mølleren Peder Christensen ved døden var afgaaet, den 26. November, at foretage som rette 30. dagen lovlig registrering og vurdering efter bemeldte afdøde til paafølgende skifte og deling mellem enken Mette Lisbeth Christiansdatter (Bønsdorf), paa den ene side og hendes med den salig afdøde avlede og hjemmeværende to børn: en søn, navnlig Christen og datteren Lisbeth Kirstine. Den første 18 aar gammel, og den sidste 17 aar gammel.

Paa den anden side ved forretningen var til stede enken med laugvørge Anders Hansen fra Katsig-huset, ligesom den mindre-aarige søn Christen med kurator, hans farbroder Knud Christensen fra Tornby, som og var til stede som formynder for datteren

Boet gøres nu op rum for rum, med værdiansættelse for de enkelte genstande. I den følgende opgørelse nævnes det samlede beløb for hvert rum.

I dagligstuen og øverstestuen/indbo	17 Rdl. ???????
Køkkenet	5 Rdl. 4 mk. 2 skl.
Loftet	4 mk. 2 skl.

I stalden:

1 gl. sort hoppe	4 Rdl. o	o
1 sort ditto	12 Rdl. o	o
1 rød-blisset føl	3 Rdl. o	o
2 køer	1o Rdl. o	o
8 faar, 2 væddere	6 Rdl. o	o
2 grise	4 Rdl. o	o

- i vognporten: vogne og redskaber.

Ialt

51 Rdl. 2 Mk. 6 Skl.

videre var ikke at forefinde, og de tilstedeværende vidste ikke mere at paavise, uden alene den afdødes gangklæder, som enken overdrog sønnen og hermed fornøjet var, mere fornøjet imod, at datteren fik nogle af moderens klæder.

Sluttelig oplyste enken, at hun havde o. 6 Rdl. til gode hos 5 navngivne personer. Da enken ingen regninger kunne fremlægge blev behandlingen udsat til 6-ugers dagen, den 7. Februar næstkommende.

Skiftemøde 1795, den 7. Februar: Da endnu intet var indkommet fra omtalte debitorer, blev det paalagt skifteforvaltningen at inddrive disse, saa vidt muligt uden udgift for skifteretten.

Dernæst maatte skifteretten fornemme hos enken, om hun agtede at forblive i møllen i overensstemmelse med hendes mands fæstebrev, eller ikke?. Enken svarede hertil, at hun til næstkommende 1. Maj ville vedblive møllen, men fra den dag ville fratræde samme, naar hendes husbond Hillerup istedet ville forunde hende fæste paa det (ledige) sted i Terp, som Jockum Thomsen hidtil havde beboet, og til saadan tid (1. Maj) ville hun aflevere det hendes mand meddelte fæstebrev paa møllen.

Paa grund af saadan enkens deklaration, blev skiftets videre fremme udsat til ovenmeldte 1. Maj.

....actuni ut supra

Hillerup

Skiftemøde, den 5. December 1795, blev skiftet efter fæster møller Peder Christensen i Asdal Vejrmølle, som efter enkens og arvingers begjæring foretaget paa Asdal (gods) i overværelse af enken med laugværgen Anders Hansen, datteren Lisbeth Kristine*...

* noterne efter Mølbjerg ikke efterprøvet, men tidligere blev datteren kaldt Lisbeth Kirstine, nu Kristine.....

.... med sin mand Søren Christensen fra Vejrmøllen, og sønnen Christen Pedersen med curator. Hvor da enkens Laugværgen (lavværgen) tilkendegav, at siden enkens datter var blevet gift med Søren Christensen, og han havde bekommen møllen i fæste, saa agtet hun at blive i møllen med sin svigersøn, til hvem hun ville afstaa møllen, og saaledes ikke forlangte det af hende forhen begærte sted i Terp. Hernæst bliver da stervboens indtægt og udgift at anføre saaledes:

1. Indtægt efter forretningen af 27. ds. 1794:
51 Rdl. 2 Mk. 6 Skl.

2. udgiften derimod:

a. Svigersønnen Søren Christensen tilkendegav, at have betalt de forfaldne skatter (kgl.) og landgilde til ol. Maj af møllen og stedet, - ialt 68 Rdl. og 6 Skl., som af enkens laugværge og sønnen blev tilstaaet at være rigtigt.

b. Ligeledes havde han haft bekostning paa møllens reparation med 12 Rdl., ialt 80 Rdl. 4 skl., og den salig mands begravelse havde enken betalt med 6 Rdl. 4 Mk.

Udgift ialt: 86 Rdl. 4 Mk. 4 Skl..

Da udgiften saaledes overstiger indtægten, kan intet blive til deling mellem enken og børnene. Imidlertid lod enken tilkænde-give, at hun som foran meddelt ville afstaa møllen til sin svi-gersøn og datter, og dermed overdrage ham det registrerede og vurderede, undtagen den bedste seng og en rød plag, som hun ville skænke sin søn Chr. Pedersen (Højer). Da alle hermed var fornøjede blev skiftet i al venlighed sluttet og tilendebragt, som med hænder underskrift bekræftes.

Anders Hansen
Søren Christensen Møller
Christen Pedersen

Datum ut supra

Hillerup

Søren Christensen møller købte Asdal Mølle til selveje 1799, og dermed ophørte det ældgamle tilhørsforhold til Asdal Hoved-gaard.

Ejer af Horne Møllegaard og Mølle: Søren Christensen, er født i Skagen Mølle 1753, blev 11. Oktober 1795 viet til Lisbeth Chri-stine Pedersdatter, født i Horne Mølle, døbt 4. Marts 1777, og overtog samtidig Horne Møllegaard m. mølle.

Søren Christensen var uddannet møller og drev ejendommen med stor dygtighed.

I ægteskabet fødtes børnene: Karen Marie Sørens datter, døbt 05. April 1796, Peder Christian Sørensen, døbt 17. September 1799, og Christian Bendsen Sørensen, født 12. Januar 1809.

Lisbeth Christine Pedersdatter, døde 1816, 38 aar gammel.

- fra det efterfølgende skifte fremgaar det, at Lisbeth Chri-stine Pedersdatter retteligt var døbt: Elisabeth . (tilføjet ved gennemskrivning).

(Skifteprotokollens noteringer findes som efterfølgende bilag no. 8).

Søren Christensen møller giftede sig aaret efter med Ingeborg Jensdatter, døbt i Horne 08. Juli 1788, som datter af gaard-03. - 10.05.10

6/10

mand Jens Christensen Kudsk. I dette ægteskab fødtes sønnerne Jens Højer Sørensen 1824, og Mads Højer Sørensen 1826.

Søren Christensen døde 14. Februar 1827, og skiftet efter ham og (Elisabeth) Lisbeth Christine viser, at der i Søren Christensen's ejertid 1795-1827 har samlet sig stor velstand i Horne Møllegaard.

(Skifte efter Søren Christensen af Horne Mølle, anno 1827 findes i trykt udgave som bilag no. 8)

Det virker paafaldende, at husdyrholdet ved Søren Christensens død næsten er det samme, som i skiftet efter Peder Christensen, skønt der maa være tilkøbt en del jord, idet gaardens hartkorn er vokset fra de oprindelige 0-4-1-0 tdr. htk. til 2-0-0-0 tdr. htk.

(I Ingvar Mølbjergs noter er der draget sammenligning omkring ovennævnte forhold ved de resp. skifter, hvorfra han udleder, at omtalte husdyrhold ikke har kunne bidrage særligt meget til gaardens økonomi, - men som han konkluderer....."

Søren Christensen havde passet sin mølle, og det er sandsynligt at han har opkøbt korn, der som mel og gryn er videresolgt til skudehandlerne Peder Baltzersen og svogeren Chr. Højer i Vesterklit, - og saa har han forstaaet at holde paa skillingerne.

Bygningerne syntes ikke at være blevet ændrede i det ydre, men indboet var meget betydeligt sammenlignet med forrige skifte.

(i det følgende beskæftiger Ingvar Mølbjerg sig, i sine noter no. 21, og delvis 22 med Christian Højer's levnedsløb som skudehandler m.m., indtil han efter sin kones død 02. August 1831 aaret efter indgaar nyt ægteskab.....)

1832 gifter Chr. Højer sig med Søren Christensens enke; Ingeborg Jensdatter Kudsk. Hun var da 43 aar gammel, han 57. Chr. Højer fik derved adkomst til sit fødehjem Horne Møllegaard med Mølle, - og ligeledes til enkens arvelod!. Dertil kom hvad salget af "Vesterklit" indbragte ham. Det fremgaar af bevarede skibslist, at skuderne "Haabet" og "Elisabeth", der igen var kommet under sejl efter det haarde forlis, forsatte med at sejle paa Norge, - - med Chr. Højer som parthaver. (se Mølbjergs noter no. 23).

Efter overtagelsen af Horne Møllegaard forøgede han (Chr. Højer) gaardens areal til over 5 tdr. htk. med tilkøb af matr. no. 14, 20 c og 12 d, saaledes at han fik et samlet areal, der strakte sig fra Horne by, nord om matr. no. 80, til vejen under Løjbjerg i Nordøst.

Mens han boede i Horne Møllegaard, byggede Chr. Højer en ny gaard, som han kaldte "Nørre Møllegaard". Hertil flyttede han og Ingeborg Jensdatter i 1851, da han overlod (Horne) Mølle-03. - 10.05.10

7/10

gaard til sin stedsøn: Jens Sørensen med et tilliggende paa 1-2-7-o Tdr. Htk. og tilhørende mølle. Hans broder; Mads Sørensen fik en mindre ejendom paa o-7-3-o Tdr. Htk., - han flyttede senere til Aagaard i Bindslev, hvor hans efterslægt stadig bor. (1989)

1855 overlod ægteparret Nørre Møllegaard: nuv. Løjbjerggaard til deres eneste søn: Søren Peter Højer med et tilliggende paa 3-1-1-1 tdr. htk.. Forældrene flyttede nu over i "Vesterhuset", hvor en aftægtslejlighed var blevet indrettet til dem.

(se tillige note no. 24. - om Chr. Højer paa sine gamle dage).

Den 22. Februar 1867 døde "Krøn Højer", og pastor Friis skrev i den anledning i sin dagbog, den 7. Marts: " - - I Søndags kastede jeg muld paa gamle Christen Højer, hvis hjerte hang ved denne verden til det sidste, og ville derfor nødig dø. Den salig mands sidste ord, eller noget af det sidste han sagde var: " Sognefogeden er fanden hakke mig en gøgler....".....

Christian Højer var o. 2 meter høj, og kraftig af bygning, og hvad man ville kalde en "høvdingeskukkelse".

En dag, jeg besøgte Horne Kirkegaard (Ingvar Mølbjerg), stod jeg chokeret overfor Chr. Højer's jordiske rester!.

Man var i færd med at nedgrave en septiktank i Højer-slægtens gamle hvilested. Derved var en del knogler og andre skeletdele kommet frem i sollyset. En hjerneskal, helt uden sømme, og to usædvanligt lange laarknogler sagde mig, at det var Chr. Højer jeg havde for mig, - et uventet og i lige saa høj grad usædvanligt møde. I flere døgn laa hans jordslaaede kranium og skuede over Horne Kirkegaard. Gravningen gik ogsaa gennem de skibbrudnes hjørne (det nordvestre). Her kom ogsaa mange skeletdele frem i dagens lys. Et enkelt kranium med hvidt havsand paa isen.....

I sandhed et værdigt naboskab for den gamle skipper og havbonde.

Højer-slægtens jordiske rester er nu tilbage i deres "gjemmested", men alt er ikke helt som før. Det finder nok bedst udtryk i det gamle gravvers:

Forstyr dog ej vort gjemmeded,
fordi vi ere døde!.
Men lad os hvile her i fred,
til vi vor Jesu møde.

(Ingvar Mølbjerg note no. 27 omhandler mølleprivilegierne generelt, hvorfor de ikke er overskrevet her, dog har han følgende oplysning om Horne-Asdal sogn efter privilegiernes ophævelse og en kort tid foriden: 1855-89, hvori det berettes, at der i nævnte periode byggedes 5 nye møller (vindmøller), medens der nedlagdes 2 stubmøller og 1 vandmølle.).....

Jens Sørensen, der i 1851 havde overtaget den gamle stubmølle, der nu var baade udtjent og umoderne, maatte nu staa i et dilemma. Enten skulle han investere o. 3000 Rdl. i en ny mølle, eller ogsaa sælge til en, der var villig til at investere den nødvendige kapital.

Han valgte aabenbart den sidste udvej. Den 27. Marts 1857 kunne følgende annonce læses i Hjørring Amtsavis:

Horne Vejrmølle

Forrige aar af nyt opført hollandsk vejrmølle, hvori er lagt 3 kværne, kan faas til kjøbs eller i forpagtning til 1. Maj. Møllen er beliggende i Asdal sogn Accord sluttes med Zaccarias Andersen i Snevre.

Ifølge taksationsdokumentet tilhører møllen sidstnævnte, der sikkert har bygget møllen, mens stuehus og udhuse tilhører Niels Sørensen.

Den 14. September 1857 averteres møllen igen til salg i følgende annonce: " Horne Vindmølle med 3 kværne er til salg. Lysthavende ville behagelig henvende sig til undertegnede ejer; Niels Madsen i Kjærgaard i Bjergby sogn.

Næste gang vi finder møllen omtalt er i forsikringsprotokollen: Horne Mølle forsikret 4. April 1865.

a. møllen med 2850 Rdl.

b. Møllehuset 400 Rdl.

- som forsikringstager: Jens Nielsen.

Den 2. April 1872 nævnes møllen igen i forsikringsprotokollen. Møllen forsikres da uforandret med 2850 Rdl., medens forsikringssummen for bygninger forhøjes fra 400 til 822 Rdl. for stuehus, lade og stald. Dette er antageligt begrundet i nybygning. Forsikringstageren hedder nu Peder Michelsen.

Desværre findes omtalte handler ikke i Realregisteret, hvilket vil sige, at de ikke er Tinglæste. Men til alt held foreligger følgende vurdering og taksation til Brandforsikring af 14. December 1855. Det er den mølle der afløste stubmøllen af 1442.

Den livlige handel med Horne Mølle maa tages som et udtryk for den usikkerhed omkring mølle(r)erhvervets fremtid, der herskede i anledning af, at møllenæringen var givet fri.

(I forbindelse med Vejrmøllens mandskab i Ingvar Mølbjergs note no. 30 fortæller han herfra - partiel uddrag af noten....)

Oplysninger herom findes i Folketællingslisterne, som vil blive gennemgaaet fra 1787-1901.

Oversigten lettes ved at der indtil 1868 kun fandtes en privilegeret mølle i Horne-Asdal, nemlig den oprindelige Asdal Mølle, der laa i Horne sogn. (enklave af Asdal sogn omgivet af Horne sogn/tilføjelse).

Oprindeligt dreves den direkte fra godset, men senere var den fæste under Asdal Hovedgaard. 1787 har møller Peder Christensen en tjennestekarl Anders Larsen, 33 aar, som hjælp i møllen. Det samme gælder møller Søren Christensen, der 1807 har en tjennestekarl paa 35 aar som medhjælper.

(i det følgende ses en gennemgang af møllens ansatte i Mølbjergs noter, - alle oplysninger her hentet fra Folketællingslisterne. Note 31)

(Note 32 omhandler en sag, hvor mølleforpagterens svigersøn har overfaldet pastor Friis's 2 piger, der munder ud i domfældelse og en mulkt paa 10 Rdl., dateret 8. Maj 1867.)

Hidtil har kun den privilegerede Asdal/Horne Mølle været kendte, men det viser sig dog, at der har været andre, som ikke syntes at være skyldsats. Ejeren af mølleprivilegiet (Asdal Hovedgaard) maa have givet tilladelse til disse møller, eller ogsaa er de blot blevet tolereret fordi, de var til nytte.

22. August 1868 skriver pastor Friis i dagbogen: " I gaar flyttedes den lille Kjul Vejrmølle, som stod paa den nærmeste bakke ved gangbroen (spangen) over Kjul Aa, til sin nuværende plads omtrent midtvejs mellem den og skolen (Røvens Skole) ved det saakaldte Granhøj."....

Her har vi et eksempel paa, at en stubmølle let lod sig flytte.

I Folketællingen 1870 for Asdal sogn finder vi den nye mølleer:

Peder Larsen Jensen, 44 aar, møller,
Maren Frederiksdatter, 44 aar, hans hustru,
Frederik Pedersen, 13 aar, barn
Maren Pedersen, 10 aar, barn
Jens Senius (Pedersen?), 7 aar, barn
Sørine (Pedersen?), 1 aar, barn

- ingen tjennestefolk.

Fra forsikringsprotokollen: Grønhøj Mølle, matr. no.: 45 Asdal sogn. Ejer: Peder Larsen Jensen, forsikringsdato: 04.04.1868
Stubmølle: 500 Rdl., a.Hus, 400 Rdl., b. Laden 200 Rdl.

(ovennævnte note syntes ikke at vedrøre Asdal/Horne Mølle!!)

(i det følgende - noteret som note 1 - 4 findes uddrag fra Politirapporten, optaget i forbindelse med branden paa Asdal/

03. - 10.05.10

side 10/10

Horne Vindmølle.

Rapporten optaget den 24. ??? 1872, om eftermiddagen kl. 6 vedr. den af Peder Michelsen Bak's tilhørende ejendom Horne Møllegaard i Asdal sogn, i anledning af, at der for et par timer siden modtagen melding om, at Horne Vindmølle er blevet nedbrændt, foranlediget af Lynild!.

(herefter følger vidneafhøringen og besigtigelse af brandtomten.)

Møllen var forsikret i Landets(?) Alm. Brandkasse for 2850 Rdl. og bygningerne for ialt 400 Rdl.. Derimod var løsøret ikke forsikret.

Uagtet møllen som meldt var forsikret, antager ??? dog ingen ???, at en lignende mølle kan opføres for forsikringssummen, eftersom møllen var godt vedligeholdt, og flere ikke forsikrede indretninger var anbragte i den efter forsikringen.
opløst og vedtaget.

rapporten underskrevet af sognefogeden.

- Saaledes syntes branden at være endeligt for Asdal/Horne Mølle i sommeren (?) 1872.
- møllen ses ikke at være blevet genopført, og møllegaarden er idag en traditionel landbrugsejendom, der endnu bærer navnet "Møllegaarden".

(undervejs i afskriften af Ingvar Mølbjergs noter, er der sket enkelte sproglige rettelser og tilføjelser, hvor der har været meningsforstyrende fejl.
- alle noter er henlagt under registreringsnummer: 03.-10.05.10 Asdal/Horne Mølle, Asdal sogn, Vennebjerg herred, Hjørring amt)

Den Møllehistoriske Samling, Februar 1999

1006.

Høyfjell, Gjofthammur, Gung, Staggjafur, Stri-
 malammur, Gjofthammur, Högthunur, Högthunur
 og Strammur, Staggjafur, G. Kudu, G. h. og
 Högthunur í öðrum Landi til Afturhögur og
 Høyfjell, Strammur, Gung, Gjofthammur, Gi-
 jafthammur, Högthunur og Strammur og Strammur, Staggj-
 afur, hægur: Gungthunur 16te Munnstunur 140
 Högthunur 20 Gungthunur 20 Gungthunur 160te Staggj-
 afur og Strammur 30 Gungthunur 4te Gungthunur 300te Str-
 ammur 110te og 90te urður af Strammur 17te
 gjafing þess þess þess . . . . . 800te

83. - 10.05.10

G. Högthunur Gungthunur Gungthunur 10 Strammur
 hægur. Högthunur hægur og Afturhögur þess þess
 þess, öfufur af Gungthunur og Strammur þess þess
 urður og Strammur hægur þess þess þess þess
 og, Högthunur hægur og Strammur, hægur
 Gungthunur 2te Munnstunur 3te Gungthunur
 20te og 20te Staggjafur þess 4te Gungthunur 6te
 Gungthunur 10te þess 70te urður af Strammur
 eing þess þess þess 50

850

Þess þess þess, þess þess þess, þess þess af
 af þess, af þess þess þess þess þess þess þess
 eing þess þess þess þess þess þess þess þess
 og Strammur. Högthunur þess þess þess. Högthunur
 eing þess þess þess 800

G. Högthunur Gungthunur Strammur þess þess
 þess þess þess þess þess þess þess þess

9

Önnur 1855 þess 14te þess þess þess þess þess þess
 þess þess, af þess þess þess þess þess þess þess
 og Gungthunur hægur þess þess þess þess þess þess
 Högthunur þess þess þess þess þess þess þess
 og eing þess þess þess þess þess þess þess þess

Högthunur eing þess þess þess þess þess þess þess
 þess þess 1855 Gungthunur 1855 þess 24te þess

10071.

1009

1007
 II
 2

og Ørskot, med 10te Alen Længde og 10te Alen
 høje jævnt indigt søens af 1 Alen 9te 1/2. Bjel-
 kerne. Medes Møller og Bjelker og Bjelker, og
 født af Miesen Kanyafan i 2 Alen høide og 10 Alen
 Miesen med 10 Alen høide (højde) med 10 Alen
 Møller for jævnt Guldmet alle Bjelker høftes
 3te Bjelker, som af Hjørnesjøer høftes og med
 høftes i Hjørnesjøer høide er 10 Alen 12te Miesen
 høftes 12te Alen. Hjørnesjøer høftes 10 Alen
 13te Alen. (Hjørnesjøer høftes) 9te Alen Hjørnes-
 høftes. Omvendt høft 3 Alen 6te Alen Hjørnes. Hjørnes Mies-
 den er 6 Alen 12te og høide 4 Alen 12te. Hjørnesjøer
 er 12 Alen. Hjørnes er indvædet til Ophæng af
 3te Gæsterne til 10 Alen og Gæsterne. Hjørnes
 høftes: Hjørnesjøer 30te Miesen 20te søens
 søens 700te og (Hjørnesjøer) 80te. Hjørnesjøer
 og søen 200te søensjøer 200te. Ophængelsen 400te
 Alen 10te søens . . . . . 1660te

Hjørnesjøer
 Hjørnesjøer og søens jævnt søens med
 af Hjørnesjøer 10te søens . . . . . 35te
 Hjørnesjøer . . . . . 35te
 Hjørnesjøer af søen 10te søens med søens . . . . . 70te
 søens
 Hjørnesjøer høftes
 Hjørnesjøer af søens Miesen søens
 12 Alen Hjørnesjøer, høftes 15te og Hjørnes-
 høftes 11te søens . . . . . 140te
 søens af Hjørnesjøer med søens . . . . . 25te
 Hjørnesjøer af søens Miesen
 12 Alen Hjørnesjøer, høftes 14te søens
 og Hjørnesjøer 10te søens . . . . . 115te
 søens af Hjørnesjøer . . . . . 25te
 Hjørnesjøer med søens søens søens
 søens søens . . . . . 90te
 Hjørnesjøer af søens 4 Alen 9te søens
 med søens søens søens søens søens . . . . . 60te
 søens
 Hjørnesjøer med søens . . . . . 40te
 søens 8

Hjørnes 1643te 1660te

HJØRNING AMT

Side/del : 1/II

I skifteprotokollen findes følgende ekstrakt af skiftet efter Søren Christensens afgangne hustru, Elisabeth Christine Pedersdatter af Horne Mølle i Asdal sogn, sluttet d. 30. november 1816:

Indtægt 3159 rdl. 8 mark.

Udgift 92 rdl. 5 mark 8 skilling.

Beholdn. 3066 rdl. 1 mark, hvoraf enkemandens arvelod beløber sig til 1533 rdl.

Afgift 7 rdl. 4 mark.

Igen 1525 rdl.

Hvilket udlægges til arvingerne således:

Til børnene, Peder Chr. Sørensen ....610 rdl.

Chr. Benzen Sørensen .....610 rdl.

Datteren Karen Marie Sørensdatter 305 rdl. Søsterlod = 1/2 broderlod.

Desuden tilstod enkemanden hver af sønnerne en hest, en god ko og en sengsklæder, samt datteren en hest og en sengsklæder, og såvel sønnerne som datteren hver en kiste, hvilke ting de erholder, når de samme måtte vorde

BILAG 8

behøvende, hvorhos datteren nyder passende bryllup fra stedet, når hun måtte vorde gift.

For såvel arvelodderne som de øvrige dele, der hos enkemanden alt bliver indestående efter hans forlangende, gives der første prioritets panteret i stervbostedet (dødsbo) såvel for hartkorn, jordskyld 2 tdr. og mølleskyld 1 tdr. 4 skp. med den til enhver tid værende besætning og avl, til hvilken ende en ekstrakt af denne skifteslutning tinglæses til myndlingenes sikkerhed, hvorhos enkemanden i så fald sådant forlangende lader stedet lovlig taksere.

S. Poulsen, Søren Christensen,
Chr. Pedersen Højer, Ole Jensen,
Søren Christensen.

Ekstraktens overensstemmelse med protokollen bekræftes,

S. Poulsen.

Skifte efter Søren Christensen af Horne Mølle anno 1827.

Anno 1827 d. 10. marts indfandt skifteforvalteren i Vennebjerg Herred, landvæsenskommisær, by- og herredsfoged Poulsen, sig ved Chr. Hartmann, som dertil konstitueret med vitterligheds- og vurderingsmænd Lars Christensen af Terpet og Lars Poulsen af Horne i stervboet efter Søren Christensen af Horne Mølle i Horne sogn for at registrere og vurdere til påfølgende skifte efter beneldte afdøde. Enken, Ingeborg Jensdatter, var nærværende med lavværge, hendes broder Chr. Kudsk af Horne Terp og angav, at den afdøde, som har været gift to gange, havde følgende arvinger nemlig: a. I første ægteskab en søn, Peder Chr. Sørensen, myndig, 1

ditto Christen Benzen Sørensen, mindreårig, 1 datter, Karen Marie Sørensdatter, gift med førnævnte Chr. Jensen Kudsk af Horne Terp. b. I ægteskab med nærværende enke: en søn, Jens Sørensen, 3 år, og en ditto, Mads Sørensen, 1 år gammel. Den myndige søn Peder Chr. Sørensen var nærværende, og for de umyndige var selvejergårdmand Chr.

Pedersen Højer af Vesterklit, Tversted sogn tilstede, og blev ansat som formynder samt tillige som curator for den mindreårige søn, Chr Benzen, der var nærværende. Forretningen blev derpå fremmet som følger:

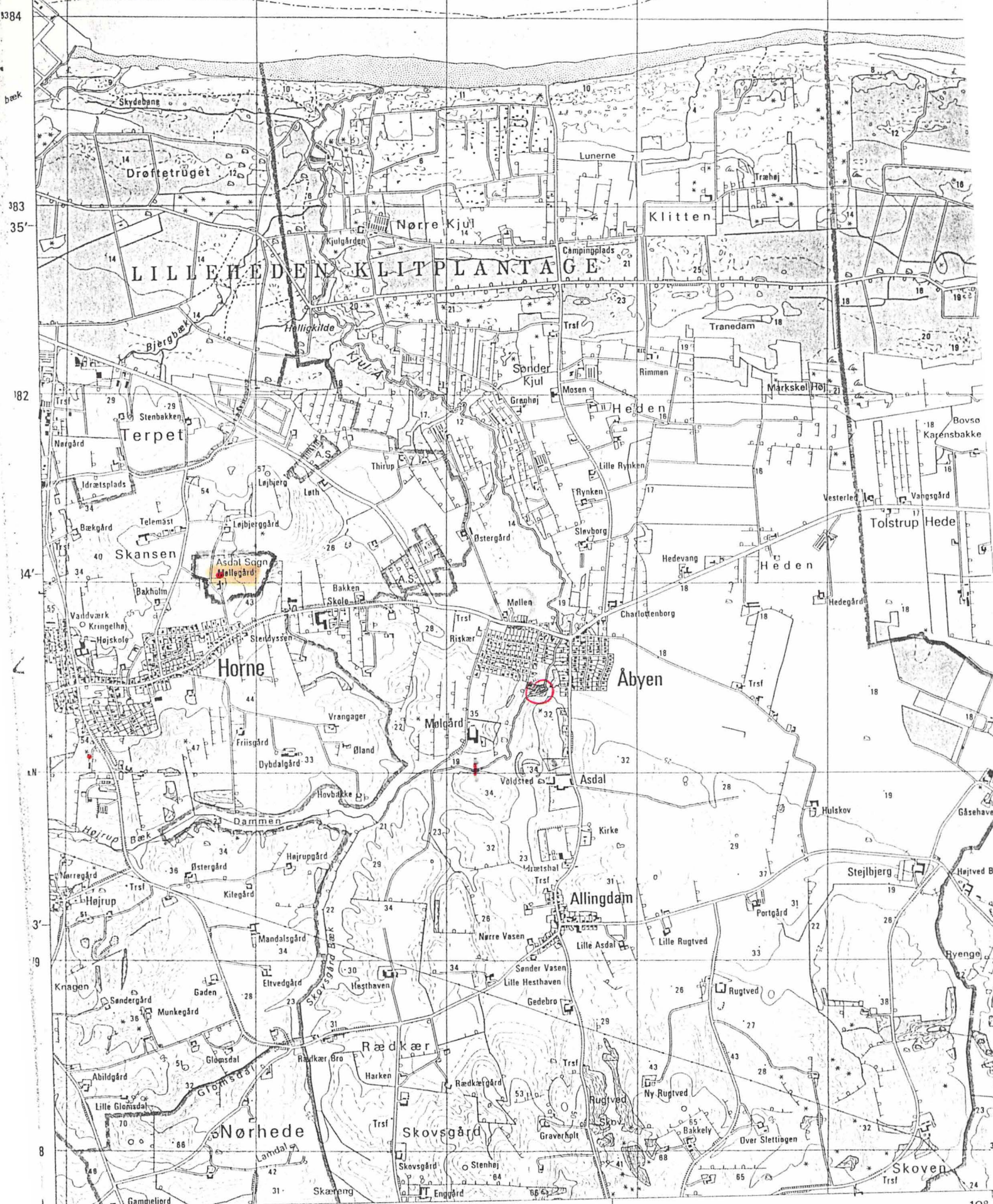
Der følger nu en opgørelse rum for rum over de enkelte effekter. Dernæst blev stervbogården med mølle stående for ager og engs hartkorn 2 tdr. og mølleskyld 1 tdr. 4 skp. med avl og den nedlagte vinterrugsæd vurderet for 900 rdl.

Summa 1142 rdl. 5 mark, 5 sk.. Efter fradrag af gæld 406 rdl. og forskellige udgifter i forbindelse med bodelingen udgør beholdningen 672 rdl. 2 mark, 15 sk.. Hvoraf enken tilkommer det halve med 336 rdl. 1 mark, 7 1/2 sk., og børnene den anden halvdel med samme beløb.

Men enken erklærede at ville tillægge hver af børnen 133 rdl. 2 mark. En datter, Karen Marie, havde fået sin part, hvorimod sønnerne nyder som foran anført:

ASDAL / HORNE MØLLE

9' 04'' 3   10° 00' o.f. Greenwich   561   10° 02' 562   563   10°
 509   560 000 m.E

Fotogrammetrisk udtegn. flyvefotografering 1975.
 Kurveplan efter ældre bormåling.
 Kompletteret i marken 1977.

~~Tidulle se vedhæftede side~~

03-10.05.10
Bilag 6. 6

Fæstebrev på Asdal Vejrmølle:

Kiendes og herved vitterlig gør at have stædt¹ og fæsted, som jeg og hermed stæder og fæster til Christen Steffensen Højer, tienede paa Asdal den mig tilhørende og i Asdal Sogn staaende Vejr-Mølle med derved staaende Bpelig og Ejendom, som nu dertil ligger og af gammel Tid tillagt haver, hvilken Vejrmølle, Boelig og Ejendom, staaende for Hartkorn under Asdal Hovedgaards Taxt af Moelværket 1 Td 4 skp 3 fjk, og af Ager og eng 4 skp 1 fjk, hand, bemeldte Christen Steffensen Højer maae have, tiltræde, nyde, bruge og beholde udi fæste hans Lifs Tiid paa disse Omstændigheder:

1. samme Mølle, Boelig og Ejendom tiltræder han næstkommende 1 maj 1764, da Møllen overdrages ham i brugbar stand, og imodtager han dermed og bliver ansvarlig for det derved værende Inventarium, som er et gl. Steen-Tove, et stk smal Toug eller Vandt, en Kaaber Told-Kop og 6 Bild-Jern, og med Boeligen nyder han uden Frægjelds Betaling det behøvende Sæde-Korn, som Medtjenerne hjælpe ham i Jorden efter at de have udført og udspreddt den derved værende liden Giøde.

2. Derimod skal han fra bemeldte 1 maj 1764 aarlig af Møllen og Boeligen svare og i rette Tid til Afgift 16 Td godt Blandings Told-Meel med 8 løs topmaalt Skipper til tønden, saasom 4 td til mig, som leveres min Forvalter ved Asdal, og 12 Td til Forpagteren ibd, saalænge det hannem er accorderet, og om det ej er Forpagteren saaledes accorderet leveres meelet til min forvalter derved gaarden.

3. Mølle-Stenene, Axler med sine Jern Ringe og Tap samt Stuben med sit Behør bekoster jeg og holder vedlige, men alt det øvrige, Møllen bestaar af, skal mølleren selv istandsætte og vedligeholde for sin egen Regning, dog har jeg lovet at give ham til hjælp derved, saa snart som ved Indstrandningen vorder at faa to Skibs-Raaer til Ude-Arme paa Møllen, saa nyder han og af Skoven ved sin tiltrædelse til møllen to læs gavnlig Bøg til hjælp til vogne og ploves be-kostelse og ellers til hjælp ved og driftegaards Vedlige-holdelse ligeledes hvert andet aar at nyde et læs frisk Bøge træ af skoven.

4. Af bemeldte mølles og boligs hartkorn svarer mølleren alle paa-budne eller paabydende Konge Contributioner, og som jeg vil give ham bestalling paa Dommer og Skriver betienången ved Asdal Birke-ting, saa svarer han og deraf alle Kongl. paabudet.

5. Mølle-Boeligen haver han vel i stand at holde, bebygge, forbedre og ej noget af dens tilliggende ulovlig bruge, bortleje eller for-ringe, men i alle ting rette sig efter allernaadigste lov og for-ordninger, samt imod mig og min forvalter at bevise tilbørlig

Lydighed.

6. Da intet er ved møllen eller Boeligen for brøstfældighed og besætning, men mølleren for sin egen regning bekoste samme, har jeg givet hannem frihed for indfæstning, alene at han betaler det stemplede papir til fæstebrev, revers og bog.

Det til bekræftelse under min Haand og Signeter,

Brahesborg den 10 marti 1764

Chr. Rantzau.

Fødd det stemplede papir til fæstebrev og revers som Høje Herskab haver anskaffet, har indbemeldte Christen Steffensen Højer betalt 3 mk, skriver tre Mark, som underdanigst skal være til indtægt beregnet, tilstaar

Asdal den 1 maj 1764, Madz Sørensen Lohmann.

Ligelydende fæstebrev in originali under min høje naadige Herres Haand og Seigl har jeg underdanigst imodtaget, som jeg herved veristerer og forpligter mig til i alt at efterkomme og efterleve.

Christen Steffensen Højer.

*Copyen med Fæstebrev og originalerne
sædes af M. Follert.*

BILAG 8

Sønnen Peder Chr. Sørensen, myndig,
sølv 133 rdl. 2 mark.

Chr. Benzen Sørensen, mindreårig,
sølv 133 rdl. 2 mark.

Jens Sørensen, 3 år, sølv 133 rdl. 2
mark.

Mads Sørensen, 1 år, 133 rdl. 2 mark.

Angående udbetalingen af de mindre-
årige sønners arvelod erklærede de at
ville med enken komme overens. Arve-
midlerne for såvidt de umyndige angår
bliver indestående hos enken i stervboet
med avl og besætning, ind- og udbo med
prioritet næstefter den derpå heftende
gæld, 406 rdl. sedler i hvilken henseende
en ekstrakt af samme skiftebehandling
læses til tinge til myndlingenes sikker-
hed.